

Nr 39.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 21 mars 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 176, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under tiden intill den 1 september 1952 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen;

dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 235 000 000 kronor,

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet behandlat följande i anslutning till propositionen inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 463 av herr *Svedberg m. fl.* och II: 610, likalydande, av herrar *Jacobson* i Vilhelmina och *Nilsson* i Varuträsk, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av de i propositionen föreslagna statliga pristilläggen till mjölkproduktionen, att de sammanläggas med det för närvarande utgående producentbidraget och därmed bilda ett statligt grundpristillägg till landets mjölkproducenter;

2) I: 464 av herr *Persson, Karl*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta att det retroaktiva bidraget av 30 kronor per försålt gödsvin för tiden $\frac{1}{9}$ 1951— $\frac{20}{2}$ 1952 maximeras till att utgå för högst 40 grisar till varje uppfödare samt att det föreslagna arealbidraget av 150 kronor per hektar odlat vete även utbetalas för areal, varå odlats råg under år 1951;

3) I: 466 av herrar *Osvald* och *Weiland*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ersättning för svartrostskador skall lämnas utanför jordbrukskalkylen med ett belopp på 90 miljoner kronor, som ställes till jordbruksnämndens förfogande, att den s. k. retroaktiva ersättningen för svin slaktade under tiden 1 september 1951 till 31 mars 1952 uteslutes och att i enlighet härmed ett belopp på 30 miljoner kronor strykes från kalkylens in-

komstsida, att smör- och margarinpriserna återföras till den nivå, de hade före den senaste höjningen samt att propositionen i övrigt måtte bifallas;

4) I: 472 av herr *Grym m. fl.* och II: 612, likalydande, av herrar *Gavelin* och *Jansson* i Kalix, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ett belopp av 700 000 kronor ställes till regeringens förfogande för att användas till bidrag för de jordbrukare, som under år 1951 lidit skada genom regn eller översvämningar;

5) I: 498 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 630, likalydande, av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte beakta vad i motionerna anförts;

6) I: 499 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 628, likalydande, av herr *Hæggbloom m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära utredning om avveckling av subventionssystemet vid prisregleringarna å jordbrukets område samt att riksdagen vid behandling av förevarande proposition ville beakta vad i motionerna anförts;

7) I: 500 av herr *Björnberg* och II: 629, likalydande, av herr *Hæggbloom*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att arealbidrag med 150 kronor utbetalas jämväl till jordbrukare i Kalmar län, som våren 1951 genom översvämningar fått vetarealer förstörda enligt vad som fastställes genom av länsstyrelsen i Kalmar län verkställd värdering;

8) I: 501 av herr *Persson, Ola*, och herr *Öhman* samt II: 631, likalydande, av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva Kungl. Maj:t att sänka priset på smör och margarin med 1 krona per kilo och dels medgiva, att det i förevarande proposition åskade anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under nionde huvudtiteln, får överskridas med härför erforderligt belopp;

9) II: 609 av herr *Lundberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära, att den av 1951 års riksdag beslutade skyndsamma översynen av jordbrukskalkylen verkställes med särskilt beaktande av i motionen anförda delfrågor och det mindre jordbrukets socialekonomiska problem, och att det, om möjligt, vid höstriksdagen lämnas en redogörelse för de kalkylprinciper, som skola gälla för nästa jordbruksuppgörelse, att hos Kungl. Maj:t begära förslag om ändrad jordlagstiftning, som skapar möjligheter för konsumentkooperationen att förvärva och driva jordbruk samt att upphäva det av Kungl. Maj:t beslutade pristillägget på margarin och att konsumtionsreglerande prishöjningar å margarin skola underställas riksdagen för prövning och beslut;

10) II: 627 av herrar *Widén* och *Ståhl*, vari hemställts, att det extra mjölkpristillägget för Värmlands län höjes till 35 öre per kg mjölkfett.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Vid överläggningar, som våren 1951 ägde rum mellan statens jordbruksnämnd, å ena, samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riks-

förbundet Landsbygdens folk, å andra sidan, nåddes enighet om att — med hänsyn till ovissheten om pris- och löneutvecklingen efter utgången av år 1951 — frågan om prissättningen på jordbrukets produkter för det dåvarande skulle lösas endast för tiden den 1 september—den 31 december 1951 och att nya förhandlingar skulle upptagas för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952. Den överenskommelse om prissättningen under förstnämnda period, som den 20 april 1951 träffades mellan berörda parter, innebar bland annat — förutom prisförändringar i fråga om olika produkter och förnödenheter — att någon justering av priserna under avtalstiden med tillämpning av den s. k. fyraprocentregeln icke skulle ske. Vid sådant förhållande ansågs det icke erforderligt med någon omräkning av jordbrukskalkylen i augusti 1951. En sådan omräkning avsågs i stället skola ske i samband med de förhandlingar, som förutsattes komma att äga rum beträffande prissättningen för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 27 april 1951 godkänt överenskommelsen, förelades densamma riksdagen genom proposition nr 207/1951 och vann även riksdagens godkännande (jordbruksutskottets utlåtande nr 42, riksdagens skrivelse nr 335). I samband därmed anvisade riksdagen å riksstaten för budgetåret 1951/52 bland annat dels till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 34 000 000 kronor, dels till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 105 000 000 kronor.

Vidare medgav riksdagen Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under regleringsåret 1951/52 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen.

I skrivelse den 10 januari 1952 framlade statens jordbruksnämnd förslag till vissa prishöjningar å jordbruksprodukter i enlighet med en mellan nämnden, å ena, samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk (jordbrukets förhandlingsdelegation), å andra sidan, träffad överenskommelse. Vid skrivelsen hade fogats, bland annat, en promemoria rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1951/52, vilken upprättats av de kalkylsakkunniga, ävensom protokoll från sammanträden med jordbruksnämndens råd den 27 november 1951 och den 8 januari 1952, vid vilka kalkylen granskats. Överenskommelsen godkändes av Kungl. Maj:t den 11 januari 1952.

Kungl. Maj:t har vidare den 15 mars 1952 godkänt en överenskommelse, som träffats mellan representanter för regeringen, å ena, samt jordbrukets förhandlingsdelegation, å andra sidan, angående grunderna för prissättningen på jordbruksprodukter för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952. Denna fråga har nu underställts riksdagen.

I propositionen har vidare anmälts en av jordbruksnämnden i skrivelse den 18 mars 1952 gjord hemställan om ett tilläggsanslag för att täcka ökade kostnader för Svenska spannmålsaktiebolaget under innevarande regleringsår.

Slutligen ha i propositionen anmälts av länsstyrelserna i Kalmar och Norrbottens län gjorda framställningar den 31 december 1951, vari hemställts om anvisande av medel för utbetalande av bidrag till jordbrukare i sagda län, som under år 1951 drabbats av översvämnings- eller regnskador.

I propositionen har lämnats en närmare redogörelse för *dels* den reviderade kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1951/52 (s. 4—14), *dels* överenskommelsen den 10 januari 1952 (s. 14—21), *dels* överenskommelsen den 15 mars 1952 och Kungl. Maj:ts beslut samma dag (s. 21—26), *dels* Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader (s. 26—27), *dels* ock frågan om särskilt stöd åt vissa jordbrukare, som drabbats av översvämnings- eller regnskador (s. 27—31). Därjämte ha vid propositionen fogats promemorior rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1951/52 (s. 43—104), angående arbetskraftsvolymen i jordbrukskalkylen (s. 105—118), angående vissa andra kostnadsposter än arbetskostnaderna (s. 119—120) samt angående omläggning av prisdifferenteringen å mjölk (s. 121—127).

Utskottet torde i angivna delar få hänvisa till propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»I propositionen nr 207/1951 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under regleringsåret 1951/52 gjordes vissa uttalanden rörande försörjningsprogrammet för innevarande regleringsår. Enligt dessa borde försörjningsprogrammet liksom under de senaste åren utformas med utgångspunkt från att livsmedelsbehovet i största möjliga utsträckning borde täckas genom inhemsk produktion. Därjämte borde man emellertid, med hänsyn bland annat till den ur vår synpunkt ogynnsamma utveckling av pris- och avsättningsförhållanden på världsmarknaden, som ägt rum under den senaste tiden, eftersträva en viss förskjutning av produktionsinriktningen. Därvid borde man söka öka självförsörjningsgraden på de områden, där underskott föreläge, främst fodermedel samt socker, kött och fläsk. Å andra sidan borde man söka reducera överskotten av sådana produkter, beträffande vilka svårigheter föreläge att vinna avsättning utomlands till tillfredsställande priser. Det framhölls även, att man genom en dylik förskjutning, vilken i förhållande till den totala jordbruksproduktionen endast behövde bli av relativt ringa omfattning, kunde vinna dels en ur ekonomiska synpunkter mera ändamålsenlig inriktning av produktionen, dels en ökning av självförsörjningsgraden och en minskning av jordbrukets beroende av en i nuvarande läge mycket oviss exportmarknad.

Någon mera väsentlig förändring i de faktorer, som lågo till grund för denna bedömning, har hittills ej inträffat. Prisläget på världsmarknaden för vegetabilier är alltså mycket högt, särskilt för brödsäd. Samtidigt äro

exportmöjligheterna för flertalet animaliska produkter allttjämt otillfredsställande. Det försörjningsprogram, som angavs våren 1951, torde sålunda i sina huvuddrag allttjämt böra vara vägledande.

Vad den inhemska produktionsutvecklingen angår måste det konstateras, att utbytet av 1951 års odling i flera avseenden blivit sämre än man hoppats. Härvidlag må först och främst erinras om de svåra skördeskador, som drabbade jordbruket till följd av svartrostangreppen å vete och som medfört att ett betydande underskott uppstått i vår brödsädsförsörjning. Även skörden av fodersäd blev mindre tillfredsställande. Detsamma gäller sockerbetsskörden. Mjolkproduktionen visar likaså en förhållandevis betydande nedgång. Häremot är givetvis intet att erinra i den mån nedgången utgör ett led i en sådan produktionsomläggning, som nyss berörts, och sålunda motsvaras av produktionsökning på andra områden. Nedgången torde emellertid delvis även bero på andra faktorer. Härvidlag må erinras om den mul- och klövsjukeepizooti, som härjade under slutet av år 1951 och början av innevarande år.

De förhållanden, som jag nu berört, ha givetvis ej kunnat undgå att påverka resultatet av jordbrukskalkylen. I den reviderade kalkyl, som förelåg i början av år 1952 och som enligt den förut berörda överenskommelsen den 10 januari 1952 skall ligga till grund för prissättningen å jordbrukets produkter under tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952, ha sålunda jordbrukets inkomster upptagits till ett belopp, som med omkring 170 miljoner kronor understiger den i vårkalkylen angivna summan. Minskningen beror främst på den svaga brödsäds-skörden och nedgången i mjolkproduktionen.

Samtidigt ha emellertid ändringar skett även på utgiftssidan. Den viktigaste av dessa gäller beräkningen av jordbrukets arbetskostnadsvolym.

I jordbruksnämndens skrivelse och i den såsom bilaga 2 till detta protokoll fogade promemorian har utförligt redogjorts för de förhållanden, som föranlett att de tidigare gjorda beräkningarna rörande förändringarna i jordbrukets arbetsvolym under de senaste åren blivit felaktiga, och för det resultat, till vilket man kommit vid den hösten 1951 gjorda omräkningen. Här må endast erinras om att vid denna omräkning jordbrukets arbetsvolym för regleringsåret 1951/52 upptagits till omkring 951 miljoner arbetstimmar, medan densamma i den våren 1951 upprättade normalkalkylen upptagits till omkring 1 031 miljoner arbetstimmar. Sammanlagt motsvarar denna minskning vid det löneläge, som rådde hösten 1951, en minskning av arbetskostnadsposten med i runt tal 165 miljoner kronor. Jag vill i detta sammanhang även erinra om dels att de kalkylsakkunniga understrukt, att beräkningarna rörande arbetskostnadsposten trots den korrigerig, som nu gjorts, fortfarande äro ganska osäkra, dels att minskningen av arbetsvolymen inom jordbruket åtminstone i viss utsträckning torde ha medfört att jordbrukarna i ökad utsträckning kommit att uppdraga vissa arbeten, såsom

transporter m. m., åt arbetskraft utanför jordbruket, utan att detta hittills kunnat beaktas i kalkylen.

Främst till följd av ändringen i fråga om arbetsvolymen utvisar även kostnadssidan en minskning. På grund av att åtskilliga andra poster ökat stannar minskningen dock vid omkring 75 miljoner kronor. Sammanlagt visar kalkylen efter de vidtagna justeringarna ett underskott av omkring 118 miljoner kronor — kostnadsökningar till följd av lönehöjningar under år 1952 härvid ej beaktade.

I överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation givit uttryck i den av Kungl. Maj:t godkända överenskommelsen den 10 januari 1952, anser även jag, att kalkylen i nu angivet skick bör läggas till grund vid prövningen av frågan om utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för återstoden av innevarande regleringsår. Till spörsmålet om de förändringar, som höra vidtagas i kalkylen på grund av kostnadsökningar till följd av lönehöjningar under tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952, återkommer jag i det följande.

Vad jag nyss sagt om att kalkylen bör läggas till grund för prisregleringen under återstoden av innevarande regleringsår innebär emellertid ej att jag anser det nuvarande kalkylsystemet i allo tillfredsställande. Detta system har visserligen under de gångna åren obestriddligen varit av mycket stort värde, då det gällt att mäta förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge. Samtidigt har det emellertid, trots att kalkylmetoderna successivt förbättrats, efter hand framstått som allt klarare, att man svårligen på detta sätt kan få någon fullt exakt redovisning av jordbrukets ställning. Det torde vara tillräckligt att i detta hänseende hänvisa till vad jordbruksnämnden anfört angående storleken av de felmarginaler, som kunna föreligga. Genom att prisregleringen helt baserats på kalkylerna har man vidare kommit att eftersträva en exakthet i regleringen, som på grund av de föreliggande felmarginaler i verkligheten blott blivit skenbar men som det oaktat medfört en betydande och ur flera synpunkter mindre lämplig bundenhet. Det kan även påpekas, att de omräkningar av kalkylen, som under de senaste åren måst företagas med ganska korta mellanrum, visat sig mycket betungande. Goda skäl föreligga enligt min uppfattning för att man skall söka finna en form för prisregleringen, som innebär att denna sker efter mera schematiska regler och dessutom i högre grad än det nuvarande systemet medger en smidig anpassning till förändringar i produktions- och avsättningsförhållandena ävensom i den allmänna löne- och kostnadsutvecklingen. Jag har för avsikt att inom den närmaste tiden hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att verkställa en utredning rörande denna fråga.

Jag torde härefter få återgå till frågan om grunderna för prisregleringen på jordbrukets produkter för återstoden av innevarande regleringsår. Så-

som nyss nämnts utvisade den reviderade kalkylen för regleringsåret 1951/52 ett underskott av omkring 118 miljoner kronor för hela regleringsåret eller omkring 78,5 miljoner kronor för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952 — hänsyn då ej tagen till kostnadsökningar på grund av höjning av lantarbetarlönerna eller andra lönehöjningar under nämnda tid. Genom de prisjusteringar, som vidtogos i anslutning till den av Kungl Maj:t godkända överenskommelsen den 10 januari 1952, beräknades jordbruket komma att tillföras ett inkomsttillskott av 93,5 miljoner kronor. Därigenom hade sålunda det då föreliggande underskottet blivit täckt och till och med förvandlats till ett mindre överskott.

Det kunde emellertid redan då förutses, att situationen skulle bli en helt annan och att ett mycket betydande underskott åter skulle förligga, då avtalsförhandlingarna för år 1952 slutförts och man i kalkylen kunde taga hänsyn till de kostnadsökningar, som voro att vänta som följd av höjda lantarbetarlöner och lönehöjningar i övrigt. Det var vidare klart, att detta underskott endast till en mindre del skulle kunna täckas genom prishöjningar på jordbruksprodukter, detta med hänsyn såväl till den exceptionella inkomstminskning som träffat jordbruket genom svartrostangreppen å 1951 års veteodling som ock genom att en stor del av regleringsåret redan gått till ända och bland annat nästan hela saluöverskottet av vegetabiliska produkter redan avyttrats. Ett utbetalande av statliga pristillägg utöver de redan utgående framstod under sådana omständigheter som den i föreliggande situation enda möjliga lösningen.

Medan förhandlingar pågingo mellan Svenska lantarbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet angående lönevillkoren för lantarbetare för år 1952, inleddes under februari månad mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation överläggningar rörande prissättningen å jordbrukets produkter för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952. Därvid diskuterades bland annat — förutom prishöjningar å vissa produkter — införande av ett nytt allmänt mjölkpristillägg samt ett differentierat mjölkpristillägg till förmån för de mindre jordbruken. Vidare diskuterades utbetalande av ett statligt pristillägg för fläsk ävensom ett särskilt arealbidrag för 1951 års veteodling. Med hänsyn till att resultatet av överläggningarna helt var beroende av i vilken utsträckning statliga pristillägg kunde påräknas och till den föreliggande tidsnöden kommo emellertid överläggningarna i sitt slutskede att föras mellan representanter för regeringen och förhandlingsdelegationen. Därvid nåddes den överenskommelse, för vars innehåll tidigare redogjorts och vilken i stora drag innebär att av ett till 328,5 miljoner kronor beräknat inkomstunderskott omkring 42,5 miljoner kronor skola täckas genom prishöjningar och ett beräknat belopp av 245 miljoner kronor genom statliga pristillägg, medan återstoden, 41 miljoner kronor, lämnas okompenserad.

Överenskommelsen innebär givetvis en kompromiss mellan olika synpunkter. Hänsyn har sålunda tagits bland annat till marknadsläget, till den osäkerhet som vidlåder kalkylen samt till att det även ur jordbrukets syn-

punkt framstår som mindre önskvärt, att prisregleringen i alltför hög grad skall baseras på statliga pristilllägg. Enligt min mening utgör den även en skäligen avvägning mellan alla de olika intressen, som här kräva beaktande.

Vad angår fördelningen av de belopp, som enligt överenskommelsen skola tillföras jordbruket, har redan nämnts, att de marknadsmässiga möjligheterna att erhålla en inkomstökning genom prishöjningar varit mycket begränsade. Det har vidare i nuvarande läge framstått som särskilt önskvärt att undvika en höjning av priset på konsumtionsmjölk utöver den som vidtog i januari 1952. Prishöjningarna ha därför i stort sett begränsats till vissa justeringar av priserna på slaktprodukter, ost och smör. För att undvika alltför starka rubbningar av avsättningsmöjligheterna för smör har även en höjning av margarinpriset ansetts böra vidtagas.

Vid den prissättning på jordbrukets produkter, som ägde rum våren 1951, sökte man stimulera till den produktionsomläggning i riktning mot ökad produktion av spannmål samt kött och fläsk, som ansågs önskvärd. Denna synpunkt gör sig givetvis alltjämt gällande. Det torde emellertid nu vara nödvändigt, att prisavvägningen sker så att även mjölkproduktionen erhåller en viss kompensation för de ökade omkostnaderna. Samtidigt anser jag det angeläget, att man vid prisregleringen skall taga särskild hänsyn till de mindre jordbrukens intressen bland annat så att dessa erhålla ett särskilt stöd för sin mjölkproduktion. Vad fläskproduktionen angår synes i betraktande av prisnivån å fodermedel en ytterligare stimulans erforderlig, om denna produktion skall kunna hållas uppe i önskvärd omfattning. Slutligen synes det motiverat att även brödsädsodlingen skall erhålla del av de medel, som nu skola fördelas, detta med hänsyn både till förlusterna på grund av svartrostangreppen förliden höst och till angelägenheten av att intresset för odlingen ej skall minskas.

De synpunkter, som jag nu anfört, ha delats av jordbrukets förhandlingsdelegation. De ha även enligt min mening blivit på ett tillfredsställande sätt beaktade i den av Kungl. Maj:t godkända överenskommelsen. Av det totala beloppet av 245 miljoner kronor erhåller sålunda mjölkproduktionen huvudparten eller 145 miljoner kronor, medan fläskproduktionen erhåller ett beräknat belopp av 52 miljoner kronor och veteodlingen ett beräknat belopp av 48 miljoner kronor.

Vad angår dispositionen av de belopp, som kunna komma att ställas till förfogande såsom pristilllägg för mjölkproduktionen, fördes innan den slutliga överenskommelsen träffades överläggningar mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. Vid dessa överläggningar rådde enighet om att en förhållandevis stor del av sagda belopp borde utgå i form av ett allmänt mjölkpristilllägg för all mjölk, som levererats eller levereras till mejeri under innevarande produktionsår. Då den övervägande delen av mjölkproduktionen faller på de mindre och medelstora jordbruken, innebär en dylik anordning i realiteten även att dessa jordbruk erhålla den största delen av det sammanlagda pristilläggsbeloppet. Samtidigt rådde

emellertid också enighet om att de mindre jordbruken härutöver borde erhålla ett ytterligare tillskott för sin mjölkproduktion i form av ett differentierat mjölkpristillägg (leveranstillägg). Det framstod vidare som önskvärt att detta leveranstillägg skulle sammanföras med de clearingtillägg, som nu utgå.

I överensstämmelse med de överläggningar, som sålunda förts, har i den slutliga överenskommelsen förutsatts att nyssnämnda belopp av 145 miljoner kronor till en början skall användas för utbetalande av ett allmänt mjölkpristillägg med 3 öre per kilogram för all mjölk, som levererats eller levereras till mejeri under innevarande regleringsår. Härför har beräknats åtgå ett belopp av 112,5 miljoner kronor. Beträffande detta belopps fördelning på brukningsdelar i olika storleksgrupper kan nämnas att det med ledning av tillgängliga statistiska uppgifter rörande mjölkleveranser från jordbruk av olika storlek kan beräknas att omkring 36 procent kommer att utgå till brukningsdelar i storleksgruppen 2—10 hektar, cirka 28 procent till brukningsdelar i storleksgruppen 10—20 hektar, omkring 11 procent till brukningsdelar i storleksgruppen 20—30 hektar samt cirka 25 procent till större brukningsdelar.

Vidare har avsetts att ett beräknat belopp av 20 miljoner kronor skall disponeras för att tillsammans med de medel, som nu användas för utbetalande av clearingtillägg, genomföra en ökad differentiering av mjölkpriset till de mindre jordbrukens förmån. Denna ökade differentiering avses skola åstadkommas genom en kombination av de extra mjölkpristillägg, som utgå i norra Sverige, samt ett nytt s. k. leveranstillägg. Nämnda leveranstillägg, vilket avses skola innefatta kompensation även för tidigare utgående körinjebidrag, skall utgå med 5 öre per kilogram mjölk för den del av varje enskild jordbrukares mejerileverans, som ligger mellan 4 000 och 10 000 kilogram per år. Leveranstilägget skall utgå för leveranser under tiden 1 mars—31 augusti 1952.

I enlighet med det nu anförda skall alltså enligt överenskommelsen varje jordbrukare, som under tiden den 1 mars—den 31 augusti 1952 till mejeri levererar mer än 2 000 kilogram mjölk, erhålla ett särskilt leveranstillägg av 5 öre per kilogram av den överskjutande myckenheten upp till en sammanlagd bidragskvantitet av 3 000 kilogram. Härvid är då att märka, att de nuvarande clearingtilläggen bortfalla, medan i stället de extra mjölkpristilläggen i norra Sverige ökas.

Sammanlagt beräknas utbetalandet av leveranstillägg enligt de linjer, som nu angivits, draga en kostnad av omkring 53 miljoner kronor per år eller för tiden den 1 mars—den 31 augusti 1952 cirka 27 miljoner kronor. Av sistnämnda belopp beräknas omkring 7 miljoner kronor komma att täckas av medel, som nu användas för utbetalande av clearingtillägg, och omkring 20 miljoner kronor av statsmedel. Återstoden av de medel, som Svenska mejeriernas riksförening nu använder för utbetalande av clearingtillägg, förutsättes komma att åtgå för höjningen av de extra mjölkpristilläggen i norra Sverige.

Beträffande den verkan, som införandet av ett leveranstillägg enligt nu angivna riktlinjer samt slopandet av clearingtilläggen och höjningen av de extra mjölkpristilläggen i norra Sverige får för jordbruket i olika delar av landet, torde jag få hänvisa till en inom Sveriges lantbruksförbund upprättad promemoria, vilken torde få bifogas detta protokoll såsom *bilaga 4*.

Den del av beloppet å 145 miljoner kronor, som ej åtgår för utbetalande av allmänt mjölkstillägg och leveranstillägg enligt nyss angivna grunder, skall som förut nämnts ställas till Svenska mejeriernas riksförenings förfogande för regleringsändamål. I detta sammanhang vill jag emellertid även erinra om att det i överenskommelsen stadgats att om jordbruket till följd av prishöjningen å smör skulle tillföras större inkomstökning än det förutsatta beloppet av 12 miljoner kronor, skall motsvarande minskning ske i fråga om de statliga pristilläggen till mjölkproduktionen. Denna bestämmelse kan dock knappast tänkas få praktisk betydelse för annan del av mjölkbidragen än den del som skall ställas till Svenska mejeriernas riksförenings förfogande för regleringsändamål.

Beträffande arealbidragen för vete vill jag framhålla, att det synes skäligt att även spannmålsodlingen skall erhålla någon del av de medel, vilka nu skola tillföras jordbruket såsom kompensation för kostnadsstegringar under regleringsåret 1951/52. Med hänsyn till de skador, som träffade veteodlingen genom svartrostangreppen år 1951, torde det vara lämpligast, att sagda del helt kommer veteodlingen till godo. Den enda praktiskt framkomliga vägen att nu lämna ett tillskott till denna odling synes vara att utbetala arealbidrag i förhållande till 1951 års odling. Detta underlättas av att man vid bestämmandet av bidragen kan bygga på de uppgifter angående odlingens omfattning, som jordbrukarna lämnat till 1951 års allmänna jordbruksräkning i samband med uppgifter till den allmänna fastighetstaxeringen.

Vad slutligen gäller de särskilda pristilläggen för fläsk vill jag utöver vad jag tidigare anfört allenast framhålla att det med hänsyn till kostnadsutvecklingen, särskilt i fråga om fodermedel, synes angeläget att fläskproduktionen skall erhålla ett ytterligare stöd. Såvitt framgår av betäckningsstatistiken har nämligen den hittillsvarande prissättningen icke varit sådan, att den i tillräcklig utsträckning främjat den önskade produktionsomläggningen i riktning mot ökad fläskproduktion.

Syftet med den höjning av priset på fettråvaror för margarintillverkning m. m., som genomförts i samband med höjningen av partipriset på smör, är som förut nämnts ej att utjämna något underskott i clearingkassan för fettråvaror utan att förebygga en ur avsättningssynpunkt olämplig rubbning av försäljningen av smör respektive margarin. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att de medel, som inflyta genom sagda prishöjning, få tagas i anspråk för att bestrida en del av kostnaderna för de nu nämnda statliga pristilläggen. Härför fordras emellertid riksdagens godkännande. Den av prishöjningen föranledda inkomstökningen för clearingkassan torde kunna beräknas till omkring 10 miljoner kronor. Under förutsättning att riksdagen

ej har något att erinra däremot torde alltså av kassans medel ett belopp av högst 10 miljoner kronor få användas för att bestrida kostnaderna för utbetalande av pristillägg för innevarande regleringsår enligt nu angivna grunder. Återstoden av de erforderliga medlen, eller (245 — 10 =) 235 miljoner kronor, torde böra anvisas genom särskilt anslag å riksstaten.

Jag torde härefter få upptaga frågan om anvisande av ytterligare medel för bestridande av kostnader för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Å riksstaten för innevarande budgetår är för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag av 105 miljoner kronor. Då anslaget äskades, beräknades att 27 miljoner kronor skulle behövas utöver tidigare anvisade medel för att täcka kostnaderna under verksamhetsåret 1950/51, medan medelsbehovet för innevarande regleringsår uppskattades till 75 miljoner kronor.

Enligt vad jordbruksnämnden uppgivit beräknas emellertid kostnaderna för innevarande regleringsår nu komma att uppgå till omkring 156,5 miljoner kronor. För att täcka dessa kostnader stå i runt tal 83 miljoner kronor till förfogande. Då det förra beloppet endast utgör en uppskattning, har jordbruksnämnden föreslagit, att ett tilläggsanslag av 75 miljoner kronor nu skall anvisas.

Jag biträder detta jordbruksnämndens förslag och förordar alltså, att å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet skall anvisas ett anslag av 75 miljoner kronor. Anslaget torde böra ges reservationsanslags karaktär.

Slutligen torde jag få upptaga frågan om särskilt stöd åt vissa jordbrukare, vilka drabbats av översvämnings- eller regnskador.

Såsom framgått av det föregående ha framställningar om dylikt stöd gjorts dels av länsstyrelsen i Kalmar län i anledning av skador, som vållats genom Emåns m. fl. vattendrags översvämning våren 1951, dels av länsstyrelsen i Norrbottens län i anledning av att höskörden i vissa delar av länet slagit fel till följd av regn under sommaren samma år. Statskontoret har avstyrkt bifall till framställningarna under hänvisning till de möjligheter att erhålla stödlån, som finnas för ifrågavarande jordbrukare. Samma ståndpunkt har lantbruksstyrelsen intagit till framställningen från länsstyrelsen i Norrbottens län. Beträffande spörsmålet om ersättning för översvämningskadorna i Kalmar län har lantbruksstyrelsen föreslagit, att de skadelidande jordbrukarna skola kunna, förutom stödlån, få räntefria amorteringslån samt dessutom, då det gäller mera omfattande skador på fasta anläggningar av betydelse för jordbruksdriftens uppehållande, även avskrivningslån.

Vad angår spörsmålet om och i vad mån det allmänna bör ingripa i fall, då betydande skordeskadorna tillfogas jordbrukare i vissa delar av landet, ansluter jag mig i princip till den ståndpunkt, som min företrädare i ämbetet intog vid anmälan av frågan om utlämnande av stödlån till jordbrukare för

förluster på grund av ogynnsamma väderleksförhållanden hösten 1950 (prop. nr 79/1951). Han uttalade då, att ett särskilt ingripande från det allmännas sida utöver vad som sker inom ramen för jordbruksregleringen endast syntes böra förekomma då så kunde anses påkallat av trängande sociala skäl. Sådana särskilda åtgärder ha även förliden höst vidtagits i anledning av bland annat de svartrostskador, som uppstått på 1951 års veteskörd (prop. nr 219/1951; r. skr. nr 381). Åtgärderna innebära, att möjlighet skapats att utlämna särskilda stödlån. Dessa lån beviljas i allmänhet ej till högre belopp än som motsvarar hälften av den förlust vederbörande lidit. Lånen löpa med 4 procent ränta. Amorteringstiden är som regel fem år men kan under vissa förutsättningar utsträckas till tio år.

Möjlighet att erhålla dylikt stödlån föreligger ej endast för jordbrukare, som år 1951 lidit skada till följd av svartrostangrepp, utan även för jordbrukare, som sagda år tillfogats mera betydande regn- eller översvämningsskador.

De jordbrukare, som avses i de nu ifrågavarande framställningarna, kunna sålunda erhålla stödlån i anledning av de översvämningsskador de lidit. Några ytterligare generella hjälpåtgärder från det allmännas sida synas därför i och för sig knappast motiverade, särskilt om hänsyn tas till att gällande lånebestämmelser ge möjlighet att, då så kan anses påkallat, bevilja lån upp till ett belopp motsvarande hela skadan ävensom att utsträcka amorteringstiden till högst tio år. Vad särskilt gäller skadorna till följd av Emåns översvämning vill jag vidare påpeka, att skador av samma anledning förekommit vid upprepade tillfällen under de senaste årtiondena. Det synes under sådana förhållanden vara mest ändamålsenligt, att man från det allmännas sida inriktar sig på att stödja sådana åtgärder, vilka kunna vara ägnade att till rimlig kostnad förebygga dylika skador.

Inom båda de områden, som avses i framställningarna, torde det emellertid föreligga åtskilliga fall, där trots det nu anförda en särskild hjälp från det allmännas sida i anledning av regn- eller översvämningsskador å 1951 års skörd kan vara motiverad. Jag tänker härvid främst på sådana fall, där den skadelidande på grund av sjukdom, stor försörjningsbörda eller liknande omständigheter är i mycket svag ekonomisk ställning, där skadan medfört en förhållandevis betydande förlust och där det från början är uppenbart att han svårigen skulle kunna återbetala ett honom beviljat stödlån. I de fall, då den skadelidande allenast arrenderar en brukningsdel, torde vidare ett stöd utöver lånemöjligheten stundom även eljest kunna vara påkallat.

Såsom statskontoret påpekat kan visserligen undsättningsfonden användas för utbetalande av bidrag i sådana fall som nu nämnts. Sammanlagt få emellertid av fondens medel under innevarande budgetår disponeras högst 50 000 kronor. I själva verket kan ej på långt när hela detta belopp beräknas bli disponibelt för nu ifrågavarande stödverksamhet. Erfarenhetsmässigt måste man nämligen räkna med att anspråk på bidrag ur fonden kommer att riktas även från en rad andra håll. För att möjlighet skall finnas

att i behövlig omfattning bispringa sådana skadelidande jordbrukare i Kalmar och Norrbottens län, som nämnts i det föregående, torde Kungl. Maj:t därför, därest riksdagen ej har något att erinra däremot, böra äga att för detta ändamål disponera sammanlagt högst 200 000 kronor av de medel, som för innevarande budgetår stå till förfogande för den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Beloppet torde, därest så skulle visa sig erforderligt, böra få användas för utbetalande av stöd i anledning av likartade skador även i andra delar landet. Jag torde i detta sammanhang få erinra om att Kungl. Maj:t tidigare (prop. nr 245/1950; r. skr. nr 357/1950) bemyndigats att för liknande ändamål, nämligen för särskilt stöd till jordbrukare i vissa delar av Norrland, disponera högst 150 000 kronor av motsvarande medel för budgetåret 1949/50. Av sistnämnda belopp ha emellertid närmare 72 000 kronor icke utnyttjats och torde icke heller i framtiden komma att tagas i anspråk för ändamålet.»

Utskottet.

Vid den överenskommelse som våren 1951 träffades rörande prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1951/52 förutsattes — med hänsyn till ovissheten om pris- och löneutvecklingen efter utgången av år 1951 — att prissättningsfrågan då skulle lösas endast för tiden 1 september—31 december 1951. Någon justering av priserna under avtals-tiden med tillämpning av den s. k. fyraprocentregeln skulle icke ske. Vid sådant förhållande ansågs det icke erforderligt med någon omräkning av jordbrukskalkylen i augusti 1951. En dylik omräkning avsågs i stället skola ske i samband med de förhandlingar, som förutsattes komma att äga rum för tiden 1 januari—31 augusti 1952.

Under senhösten 1951 upptogs förhandlingar mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation om prissättningen på jordbrukets produkter under senare delen av produktionsåret 1951/52. Den 10 januari 1952 träffades därvid en av Kungl. Maj:t påföljande dag godkänd överenskommelse av innebörd, att till grund för prissättningen under nyssnämnda tid skulle läggas en då föreliggande reviderad kalkyl för nämnda produktionsår. Denna kalkyl, i vilken icke tagits hänsyn till väntade höjningar av bland annat lantarbetarlönerna, visade ett underskott av omkring 118 miljoner kronor för hela regleringsåret eller cirka 78,5 miljoner kronor för tiden 1 januari—31 augusti 1952. Genom vissa prisjusteringar, som vidtoges i anslutning till nu ifrågavarande överenskommelse, beräknades jordbruket komma att tillföras ett inkomsttillskott av 93,5 miljoner kronor. Därigenom hade sålunda det då förefintliga underskottet blivit täckt och till och med förvandlat till ett mindre överskott.

Såsom departementschefen anfört i nu förevarande proposition kunde emellertid redan vid början av år 1952 förutses, att ett mycket betydande underskott åter skulle föreligga, då avtalsförhandlingarna för året avslu-

tats och man i kalkylen kunde taga hänsyn till de kostnadsökningar, som vore att vänta som följd av höjda lantarbetarlöner och lönehöjningar i övrigt. Det vore vidare klart, att underskottet endast till en mindre del skulle kunna täckas genom ytterligare prishöjningar på jordbruksprodukter, detta med hänsyn såväl till den exceptionella inkomstminskningen genom svartrostangreppen på vete som till att en stor del av regleringsåret redan gått till ända och bland annat nästan hela saluöverskottet av vegetabiliska produkter avyttrats. Ett utbetalande av statliga pristillägg utöver de redan utgående framstode, som departementschefen vidare framhållit, under sådana omständigheter som den i föreliggande situation enda möjliga lösningen.

Samtidigt som förhandlingar pågingo mellan Svenska lantarbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet om nytt lantarbetaravtal påbörjades nya överläggningar mellan jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen. Sedermera upptogs direkta förhandlingar mellan regeringen och delegationen. Förhandlingarna ledde den 8 mars 1952 till en preliminär och den 15 i samma månad till en slutlig överenskommelse om prissättningen under senare delen av innevarande regleringsår. Den slutliga överenskommelsen, vilken sistnämnda dag godkändes av Kungl. Maj:t, innebär i huvudsak att av ett till 328,5 miljoner kronor beräknat inkomstunderskott omkring 42,5 miljoner kronor skola täckas genom prishöjningar och 245 miljoner kronor genom statliga pristillägg, medan återstoden av underskottet, 41 miljoner kronor, lämnas okompenserad.

Departementschefen har i propositionen uttalat, att föreliggande jordbrukskalkyl, i överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t godkända överenskommelsen den 10 januari 1952, bör kunna läggas till grund vid prövningen av frågan om utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för senare delen av innevarande regleringsår. Utskottet ansluter sig till denna ståndpunkt. I likhet med departementschefen anser emellertid utskottet, att det nuvarande kalkylsystemet icke kan betraktas som i alla delar tillfredsställande. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet vid 1951 års riksdag i sitt utlåtande nr 42 understrukt önskvärdheten av att en skyndsam översyn av de mera kontroversiella avsnitten av jordbrukskalkylen komme till stånd. Vad som sedan inträffat har kommit svagheterna i jordbrukskalkylen att framstå ännu klarare. Utskottet anser sig därför i detta sammanhang böra understryka vad i propositionen anförts om de brister, som i olika hänseenden vidlåda det nuvarande på jordbrukskalkylen byggda prissättningssystemet. Såsom departementschefen framhållit föreligga goda skäl för att man skall söka finna en form för prisregleringen, som innebär att denna sker efter mera schematiska regler och dessutom i högre grad än det nuvarande systemet medger en smidig anpassning till förändringar i produktionen och avsättningsförhållandena ävensom i den allmänna löne- och kostnadsutvecklingen. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att sakkunniga komma att

tillkallas för att utreda frågan om prissättningssystemet för jordbruksprodukter. Utskottet finner det angeläget, att en dylik utredning snarast kommer till stånd och att utredningsarbetet bedrivs med all den skyndsamhet uppgiften medgiver.

I motionen II: 609 har i denna del yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, dels att den av 1951 års riksdag begärda översynen av jordbrukskalkylen skall verkställas med beaktande av bland annat det mindre jordbrukets socialekonomiska problem, dels att vid riksdagens höstsession om möjligt skall lämnas en redogörelse för de kalkylprinciper, som avses skola gälla för nästa jordbruksuppgörelse. Med hänsyn till den bebådade utredningen av frågan om ett nytt prissättningssystem anser utskottet nu ifrågavarande yrkanden icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vid behandlingen inom utskottet av jordbrukets prisfrågor har denna gång liksom vid flera tidigare tillfällen icke förelegat utredningsmaterial, som möjliggjort för utskottet att bilda sig en säker uppfattning om verkningarna för olika grupper av jordbrukare av vidtagna eller föreslagna prisändringar. Ur denna synpunkt har det framstått som ett önskemål, att i kalkylen göres en viss fördelning av jordbrukets inkomster och kostnader på olika storleksgrupper av brukningsdelar. Utskottet är emellertid väl medvetet om svårigheterna att företaga en dylik fördelning. Med hänsyn härtill och då det nuvarande prissättningssystemet kommer att bli föremål för utredning, har utskottet icke något yrkande i detta avseende. Utskottet vill dock uttala som ett önskemål, att till kommande förslag om prissättningen på jordbrukets produkter fogas beräkningar, utvisande åtminstone den ungefärliga betydelsen för olika kategorier jordbrukare av föreslagna åtgärder.

Beträffande överenskommelsen den 15 mars 1952 har departementschefen anført, att den innebär en kompromiss mellan olika synpunkter. Hänsyn har sålunda tagits till bland annat marknadsläget, osäkerheten i kalkylen samt önskvärldheten — även ur jordbrukets synpunkt — att prisregleringen icke i alltför hög grad baseras på subventioner. Enligt departementschefens mening utgör överenskommelsen även en skälig avvägning mellan de olika intressen, som kräva beaktande.

Vad angår inkomstillskottets fördelning på prishöjningar och statliga pristilllägg vill utskottet i likhet med departementschefen understryka, att man av olika skäl befunnit sig i ett tvångsläge. Såsom i propositionen anförts hade nämligen vid den tidpunkt, då överenskommelsen ingicks, en stor del av regleringsåret redan gått till ända, varför det framstod som enda möjlighet att utbetala pristilllägg utöver de redan förut utgående. I enlighet med vad i denna del uttalas i motionerna I: 499 och II: 628 anser utskottet det i och för sig icke vara tillfredsställande, att pristilllägg behövt tillgripas i den utsträckning som skett. Utskottet finner sig emellertid icke böra tillstyrka motionärernas förslag om en särskild utredning i syfte att

upprätta en plan för avveckling av subventionerna. En dylik avveckling kan icke ske utan hänsynstagande till den fortsatta ekonomiska utvecklingen. Hur utvecklingen i detta hänseende kan komma att gestalta sig kan uppenbarligen icke på förhand bedömas.

I propositionen har erinrats om att man vid prissättningen våren 1951 sökte stimulera till en driftsomläggning i riktning mot ökad produktion av spannmål samt kött och fläsk. Enligt departementschefens åsikt gör sig denna synpunkt alltjämt gällande. Han anser det emellertid nu vara nödvändigt med en sådan prisavvägning, att även mjölkproduktionen erhåller en viss kompensation för de ökade kostnaderna. Samtidigt finner departementschefen angeläget, att särskild hänsyn tages till de mindre jordbrukens intressen, bland annat så att dessa erhålla ett särskilt stöd för sin mjölkproduktion. Beträffande fläskproduktionen anser han i betraktande av prisnivån å fodermedel en ytterligare stimulans erforderlig, om denna produktion skall kunna hållas uppe i önskvärd omfattning. Slutligen finner departementschefen motiverat, att även brödsädsodlingen skall erhålla del av de medel, som skola fördelas, detta med hänsyn både till förlusterna på grund av svartrostangreppen på vete och till angelägenheten av att intresset för odlingen ej skall minskas.

Utskottet ansluter sig till departementschefens nu återgivna uppfattning beträffande fördelningen av inkomstillskottet till jordbruket. Utskottet vill emellertid framhålla svårigheterna att tillgodose de många skilda synpunkter, som göra sig gällande i fråga om prisavvägningen. Denna avvägning måste givetvis ske med hänsynstagande till såväl försörjningslägets krav som önskemålen om en rättvis fördelning mellan olika landsdelar och kategorier av jordbrukare.

Av det belopp av 245 miljoner kronor, som enligt den av Kungl. Maj:t godkända prisöverenskommelsen skall tillföras jordbruket i form av pristillägg, faller huvuddelen eller 145 miljoner kronor på mjölkproduktionen. Härav beräknas ett belopp av 112,5 miljoner kronor åtgå för utbetalning av ett allmänt pristillägg med 3 öre per kilogram för all mjölk som levererats eller levereras till mejeri under innevarande regleringsår. Vidare skall ett belopp av 20 miljoner kronor disponeras för att tillsammans med de medel, som nu användas för utbetalning av clearingtillägg, genomföra en ytterligare differentiering av mjölkpriset till det mindre jordbrukets förmån. Denna differentiering avses skola ske genom en kombination av de extra mjölkpristillägg, som för närvarande utgå i norra Sverige, samt ett nytt s. k. leveranstillägg. Sistnämnda tillägg innefattar bland annat kompensation även för tidigare utgående körinjebidrag och skall utgå under tiden 1 mars—31 augusti 1952 med 5 öre per kilogram för den del av varje enskild jordbrukares mejerileverans, som ligger mellan 4 000 och 10 000 kilogram per år räknat. I enlighet härmed skall under sagda tid till den som levererar mer än 2 000 kilogram mjölk utgå leveranstillägg av 5 öre per kilogram av den överskjutande myckenheten upp till en samman-

lagd bidragskvantitet av 3 000 kilogram. Samtidigt som de nuvarande clearingtilläggen borttagas skall en höjning ske av det extra mjölkpristillägget i norra Sverige. Den del av beloppet å 145 miljoner kronor, som ej åtgår för utbetalande av allmänt mjölkstillägg och leveranstillägg enligt angivna grunder, skall ställas till Svenska mejeriernas riksförenings förfogande för regleringsändamål.

I motionerna I: 463 och II: 610 har, i syfte att tillföra det mindre jordbruket en större del av det avsedda inkomstillskottet, yrkats att de i propositionen föreslagna statliga pristilläggen på mjölk skola sammanläggas med nu utgående producentbidrag för att bilda ett statligt grundpristillägg till alla mjölkproducenter. Med anledning härav får utskottet erinra, att förslag om producentbidragets fortsatta utformning underställts riksdagen i den nyligen framlagda propositionen nr 236 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, avseende regleringsåret 1952/53. Då frågan om producentbidragets fortsatta utformning sålunda inom kort kommer att upptagas till prövning, finner utskottet ifrågavarande motioner icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 498 och II: 630 har anförts, att tillräckligt vägande skäl ej ha åberopats för att leveranstillägget skall utgå först från och med den 1 mars 1952. Utskottet, som vill erinra om att leveranstillägget är avsett att ersätta nu utgående clearingbidrag, anser för sin del övervägande skäl tala för att leveranstillägget bör utgå i enlighet med vad som förutsatts i överenskommelsen. I detta sammanhang vill utskottet även peka på att överenskommelsen jämväl förutsätter en höjning från samma tidpunkt av det i norra Sverige utgående extra pristillägget. I samma motioner har vidare yrkats, att jordbrukare, som efter den 30 juni 1948 övertagit brukningsdel, för vilken förut utgått producentbidrag, skall erhålla leveranstillägg för hela den levererade mjölmängden upp till 10 000 kilogram. Eftersom nu ifrågavarande yrkande har nära samband med frågan om producentbidragets fortsatta utformning och sistnämnda spörsmål såsom förut nämnts kommer att upptagas till prövning i samband med behandlingen av propositionen nr 236, torde yrkandet icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet finner sig kunna biträda de i propositionen föreslagna nya grunderna för det extra mjölkpristillägget i norra Sverige. Med anledning av hemställan i motionen II: 627 om höjning för Värmlands del av detta tillägg vill utskottet framhålla, att vid den omläggning av bidragssystemet, varom här är fråga, vissa ojämnheter icke kunnat undvikas. Ehuru vissa skäl i och för sig kunna anföras till stöd för motionärernas yrkande, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka detsamma.

Beträffande de i enlighet med prisöverenskommelsen företagna höjningarna av partipriserna på smör och margarin med 30 öre per kilogram ha framställts vissa ändringsyrkanden. Sålunda har i motionen I: 466 ävensom i motionerna I: 498 och II: 630 på anförda skäl hemställts, att dessa pris-

höjningar skola upphävas. I motionen II: 609 har gjorts samma yrkande i fråga om enbart margarin, varjämte hemställts, att konsumtionsreglerande prishöjningar på denna vara måtte framdeles underställas riksdagens prövning. Med anledning av nu anförda yrkanden vill utskottet framhålla, att en sänkning av smörpriset komme att medföra, att ytterligare omkring 12 miljoner kronor skulle behöva tillföras jordbruket subventionsvägen, såvida man icke antingen rubbar storleken av inkomstillskottet enligt prisöverenskommelsen eller vidtager kompenserande prishöjningar på andra produkter. Under sådana förhållanden finner utskottet sig icke för närvarande kunna tillstyrka en sänkning av smörpriset. Ej heller anser utskottet skäl föreligga att ändra prisavståndet mellan smör och margarin. En särskild föreskrift av innebörd, att konsumtionsreglerande prishöjningar på margarin skola underställas riksdagens prövning, finner utskottet icke vara påkallad. Utskottet anser sig således icke kunna tillstyrka nu anförda yrkanden i fråga om prissättningen på smör och margarin.

Det i motionerna I: 501 och II: 631 framställda yrkandet om sänkning av priset på smör och margarin med en krona per kilogram och en anslagsökning med belopp motsvarande kostnaderna härför kan utskottet icke heller biträda.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om att de medel, som inflyta genom höjningen av partipriset på margarin, skola få tagas i anspråk för att bestrida en del av kostnaderna för de pristilllägg som skola utgå enligt prisöverenskommelsen. Ur clearingkassan för fettråvaror torde alltså ett belopp av högst 10 miljoner kronor få användas för att täcka ifrågavarande kostnader. Vid bifall till propositionen på denna punkt minskas behovet av medel, som för utbetalande av subventioner behöva anvisas genom anslag på riksstaten, från 245 till 235 miljoner kronor.

Enligt den av Kungl. Maj:t godkända prisöverenskommelsen skall för varje under innevarande regleringsår levererat svin av viss minsta vikt utbetalas ett pristilllägg med 30 kronor. Även beträffande detta pristilllägg föreligga motionsvis gjorda ändringsyrkanden.

Sälunda föreslås i motionen I: 464, att det retroaktiva tillägget begränsas till 40 grisar (besparingen föreslås av motionären skola användas för utbetalande av arealtilllägg för råg) samt i motionerna I: 498 och II: 630 att det samma begränsas till 20 grisar för varje uppfödare. I sistnämnda motioner yrkas därjämte, att pristilllägg måtte utbetalas för djur som utslaktats på grund av mul- och klövsjuka. Vidare föreslås i motionen I: 466 att retroaktivt pristilllägg över huvud icke skall utgå. I detta sammanhang har bland annat framhållits, att det retroaktivt utgående pristillägget icke kan ha någon produktionsstimulerande verkan. Utskottet vill med anledning härav erinra om att ifrågavarande pristilllägg till stor del avses skola utgöra kompen- sation för inträdd fördyring av foder, använt vid svinuppfödning. Denna fördyring, liksom övriga kostnadsstegringar, har givetvis drabbat ägarna av såväl större som mindre svinbesättningar. Utskottet finner därför rim-

ligt, att pristillägget får utgå utan de ifrågasatta begränsningarna till visst antal svin per uppfödare. Enligt utskottets mening synas tillräckliga skäl ej heller föreligga att lämna pristillägg för svin, som utslaktats på grund av mul- och klövsjuka.

Utskottet kan icke biträda det i motionerna I: 499 och II: 628 framlagda förslaget i fråga om avveckling under instundande sommar av pristillägget på svin.

I syfte att stödja äggproduktionen har i motionerna I: 498 och II: 630 yrkats, att priset på standardiserad hönsfoderblandning skall sänkas så, att minutpriset vid försäljning i hel säck i varje fall icke kommer att överstiga 42 öre per kilogram. Bifall till detta yrkande torde, då hönsfoderblandningar även med fördel kunna användas för utfodring av nötkreatur och svin, förutsätta en viss försäljningskontroll. På grund härav kan utskottet icke tillstyrka motionerna i denna del.

Enligt prisöverenskommelsen skall vidare — för att även spannmålsodlingen skall erhålla någon del av de medel, som ansetts böra tillföras jordbruket såsom compensation för kostnadsstegringar under innevarande regleringsår — utgå ett arealbidrag av 150 kronor för varje hektar av den areal, varå vete odlats under år 1951. Med hänsyn till de svartrostskador som drabbat veteodlingen finner utskottet icke anledning till erinran mot att bidraget begränsas till denna odling. Ur angivna synpunkt kan utskottet icke biträda det i motionen I: 464 gjorda yrkandet om att arealbidrag även skall utgå för råg. Ej heller anser utskottet sig kunna tillstyrka förslaget i motionerna I: 498 och II: 630 om att bidrag skall utgå med 250 kronor men begränsas till odlare, vilkas veteskörd år 1951 med minst 30 procent understigit normal skörd. Det torde nämligen enligt utskottets uppfattning icke vara möjligt att på detta stadium i varje särskilt fall fastställa huruvida svartrostskadorna utgjort 30 procent av normalskörd.

Det i motionen I: 466 framställda yrkandet, att särskild ersättning utanför jordbrukskalkylen skall utgå med ett sammanlagt belopp av 90 miljoner kronor till dem som drabbats av svartrostskador, kan utskottet icke biträda.

I propositionen föreslås, att av de medel, som för innevarande år stå till förfogande för den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område, Kungl. Maj:t skall äga disponera högst 200 000 kronor för särskild hjälp, utöver stödlån, i anledning av regn- eller översvämningsskador å 1951 års skörd. Enligt propositionen, vilken på denna punkt närmast föranletts av framställningar om ersättning för skador, som uppstått genom Emåns m. fl. vattendrags översvämning samt regnskador å hö i Norrbottens län, skall dylik hjälp lämnas främst i sådana fall, där den skadelidande på grund av sjukdom, stor försörjningsbörd eller liknande omständigheter är i mycket svag ekonomisk ställning, där skadan medfört en förhållandevis betydande förlust och där det från början är uppenbart att han svårigen skulle kunna återbetala ett honom beviljat stödlån. I de fall, då den skade-

lidande allenast arrenderar en brukningsdel, torde enligt propositionen ifrågavarande stöd stundom även eljest kunna vara påkallat.

I motionerna I: 472 och II: 612 har framhållits, att det belopp av 200 000 kronor, som äskas i propositionen, är så ringa i förhållande till skadornas omfattning, att någon verklig hjälp knappast kan komma i fråga. På grund härav yrka motionärerna, att ett belopp av 700 000 kronor skall ställas till förfogande för ändamålet. Även enligt utskottets mening torde det i propositionen äskade beloppet icke kunna i tillräcklig utsträckning tillgodose de skadelidande. Utskottet förordar därför, att beloppet skall höjas till 350 000 kronor. Vid bifall till vad utskottet sålunda förordat torde även det med motionerna I: 500 och II: 629 avsedda syftet delvis kunna tillgodoses.

I motionen II: 609 har bland annat yrkats, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till ändrad jordlagstiftning i syfte att skapa möjlighet för konsumentkooperativa föreningar att förvärva jordbruk. Enligt vad utskottet inhämtat är ifrågavarande spörsmål föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill finner utskottet sig icke böra biträda ifrågavarande yrkande.

Beträffande vad som i propositionen i övrigt anförts i fråga om regleringsåtgärder på jordbrukets område under senare delen av regleringsåret 1951/52 har utskottet icke något att erinra.

De av Kungl. Maj:t gjorda äskandena om anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område samt till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ha icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 472 och II: 612 ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 466, I: 498 och II: 630, I: 499 och II: 628 såvitt nu är i fråga, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu är i fråga, samt II: 627,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under tiden intill den 1 september 1952 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet angivit i det föregående;

2) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 235 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor;

B. att motionerna I: 499 och II: 628, i vad avser yrkandet om utredning angående avveckling av subventionssystemet på jordbrukets område, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 609, såvitt avser yrkandena i fråga om översyn av jordbrukskalkylen samt vidgade möjligheter att förvärva jordbruksfastighet, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 maj 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg*, Svedberg, Jon Jonsson, Näslund, Hjalmar Nilsson, Bertil Andersson, Bror Nilsson, Grym och Björnberg; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Gustafson i Dädesjö, Pettersson i Dahl, Jacobson i Vilhelmina, Hægglom och Ahlsten, fru Eriksson i Hallstahammar*, herr Svensson i Ljungskile och fru Lindskog.

---

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer.

1) *I fråga om arealbidraget för vete av herr Svedberg.*

2) *I fråga om utredning rörande avveckling av subventionerna på jordbrukets område m. m. av herrar Hjalmar Nilsson, Björnberg och Hægglom, vilka ansett att motionerna I: 499 och II: 628 borde bifallas och att därför dels det stycke å s. 15 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Vad angår», bort utbytas mot följande stycken:*

»Vad angår inkomsttillskottets fördelning på prishöjningar och statliga pristillägg vill utskottet i likhet med departementschefen understryka, att man av olika skäl befunnit sig i ett tvångsläge. Såsom i propositionen anförts hade nämligen vid den tidpunkt, då överenskommelsen ingicks, en stor del av regleringsåret redan gått till ända, varför det framstod som enda möjlighet att utbetala pristillägg utöver de redan förut utgående.

I enlighet med vad i denna del uttalas i motionerna I: 499 och II: 628

anser utskottet det icke vara tillfredsställande, att pristilllägg behövt tillgripas i den utsträckning som skett. Till det belopp på 94 miljoner kronor, som av 1951 års riksdag godkändes att utgå till innevarande produktionsårs prisregleringar, komma nu föreslagna 245 miljoner kronor till pristilllägg jämte Svenska spannmålsaktiebolagets förlust på 156 miljoner kronor eller tillsammans 495 miljoner kronor, varav på grund av äldre reservationer 449 miljoner kronor föreslagits skola utgå på innevarande budgetårs stat.

Som i motionerna anförts hade möjlighet förefunnits att avsevärt begränsa detta stora anslagsbehov, om förebyggande åtgärder vidtagits i tid. Det är icke god ordning att riksdagen i sitt arbetsfyllda slutskede ställs inför uppgiften att blott täcka det redovisade medelsbehovet utan att utöva något inflytande på huruvida liknande medelsbehov uppstå i framtiden. I de av 1947 års riksdag godkända riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken förordades icke något subventionssystem av nuvarande omfattning, varför det för riksdagen måste vara en angelägen sak att begränsa subventionsbeloppen och att i sådant syfte utan skada för jordbruket planlägga subventionssystemets avveckling. I likhet med motionärerna anser utskottet att den av regeringen förebådade utredningskommittén bör anförtros att utreda möjligheterna för en planmässig avveckling av de i jordbrukets prisregleringar ingående subventionerna.

dels det stycke å s. 19 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet kan», bort ha denna lydelse:

»Det bör ligga i riksdagens intresse, att alla möjliga besparingar göras å det nu föreslagna reservationsanslaget, varför utskottet tillstyrker förslaget i motionerna I: 499 och II: 628, att grisbidragets ersättande med prisjusteringar å fläsk påbörjas redan instundande sommar.»

dels ock utskottets hemställan under punkterna A och B bort lyda sålunda:

»A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 472 och II: 612, med bifall till motionerna I: 499 och II: 628 såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 466, I: 498 och II: 630, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu är i fråga, samt II: 627, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor;

B. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 499 och II: 628 såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t begära utredning om avveckling av subventionssystemet vid prisregleringarna å jordbrukets område;»

3) *I fråga om mjölkpristilläggen samt pristilläggen för svin, m. m.* av herrar *Svedberg* och *Jacobson* i Vilhelmina, vilka ansett att utskottet borde tillstyrka motionerna I: 463 och II: 610 samt I: 464, sistnämnda motion i viss del, och att därför

dels det stycke å s. 17 i utskottets yttrande, som börjar med orden »I motionerna I: 463», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 463 och II: 610 har, i syfte att tillföra det mindre jordbruket en större del av det avsedda inkomstillskottet, yrkats att de i propositionen föreslagna statliga pristilläggen på mjölk skola sammanläggas med nu utgående producentbidrag för att bilda ett statligt grundpristillägg till alla mjölkproducenter. Utskottet finner de synpunkter motionärerna anfört vara i hög grad beaktansvärda. Tillgänglig statistik över inkomstförhållandena inom olika befolkningsgrupper ger vid handen, att innehavarna av de ofullständiga jordbruken kunna hänföras till de lägsta inkomstgrupperna i vårt land. Utskottet vill även framhålla, att de senaste årens kraftigt stigande material-, redskaps- och byggnadskostnader hårt drabbat dessa grupper. Under sådana omständigheter finner utskottet angeläget, att det i propositionen föreslagna inkomstillskottet i form av allmänt mjölkpristillägg och leveranstillägg till mjölkproducenterna fördelas på ett sådant sätt, att en större del än enligt propositionen kommer det mindre jordbruket tillgodo. Samtidigt härmed bör, som motionärerna föreslagit, dessa pristillägg sammanläggas med det för närvarande utgående producentbidraget och bilda ett statligt grundpristillägg till landets mjölkproducenter. Beträffande den närmare utformningen av detta grundpristillägg hänvisar utskottet till tabell i nyssnämnda motioner. Det sålunda föreslagna grundpristillägget för mjölk torde böra utgå från och med den 1 januari 1952.»

dels det stycke å s. 18 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Sålunda föreslås», bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar i och för sig departementschefens uppfattning, att pristillägg för svin bör utgå för att stimulera fläskproduktionen. Sådant tillägg föreslås emellertid i propositionen skola utgå retroaktivt från regleringsårets början utan begränsning till visst antal svin. Utskottet finner tillräckliga skäl härför icke föreligga. I varje fall bör enligt utskottets mening en begränsning ske på denna punkt. I anslutning till det i motionen I: 464 gjorda yrkandet vill utskottet därför förorda, att pristillägget för svin för tiden 1 september 1951—29 februari 1952 begränsas till högst 40 svin för varje uppfödare.»

dels ock utskottets hemställan under punkt A bort lyda sålunda:

»A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 464 samt I: 472 och II: 612, med bifall till motionerna I: 463 och II: 610 ävensom med avslag å motionerna I: 466, I: 498 och II: 630, I: 499 och II: 628 såvitt nu är i fråga, I: 500 och II: 629, I: 501 och II: 631, II: 609 såvitt nu är i fråga, samt II: 627, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor; »

4) *I fråga om arealbidrag för vete* av herrar Björnberg och Hægglom, vilka ansett att med beaktande av i motionerna I: 500 och II: 629 anförda synpunkter före det stycke å s. 19 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Det i», bort införas ett stycke av följande lydelse:

»Utskottet anser vissa skälighetshänsyn tala för yrkandet i motionerna

I: 500 och II: 629 att veterealebidrag skulle utgå till av översvämning skadade områden i Kalmar län. Då utskottet ej kunnat förvissa sig om, huruvida tillförlitliga arealuppgifter finnas tillgängliga, anser utskottet att riksdagen bör överlämna till Kungl. Maj:ts prövning att avgöra, huruvida vid utfärdandet av anvisningar för veterealebidragen motionernas syfte kan tillgodoses för såväl i motionerna avsett område som inom övriga av översvämningar våren 1951 skadade områden.»

5) av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården och *Svensson* i Ljungkile, vilka ansett att motionerna I: 498 och II: 630 samt II: 627 borde bifallas och att

dels de stycken å s. 15 i utskottets yttrande, som börja med orden »I motionen» och »Vid behandlingen», bort ha följande lydelse:

»I motionen II: 609 har i denna del yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, dels att den av 1951 års riksdag begärda översynen av jordbrukskalkylen skall verkställas med beaktande av bland annat det mindre jordbrukets socialekonomiska problem, dels att vid riksdagens höstsession om möjligt skall lämnas en redogörelse för de kalkylprinciper, som avses skola gälla för nästa jordbruksuppgörelse.

Vid behandlingen inom utskottet av jordbrukets prisfrågor har denna gång liksom vid flera tillfällen tidigare icke förelegat utredningsmaterial, som möjliggjort för utskottet att bilda sig en säker uppfattning om verkningarna för olika grupper av jordbrukare av vidtagna eller föreslagna prisändringar. Ur denna synpunkt framstår det som ett befogat önskemål att en viss uppdelning av jordbrukets inkomster och kostnader på olika storleksgrupper av brukningsdelar kommer till stånd. Enligt 1947 års beslut om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken skulle man vid prissättningen särskilt taga sikte på att lönsamhet kunde vinnas vid välskötta jordbruk med ordinär rationaliseringsgrad och en åkerareal av minst 10 hektar. Det förutsågs, att denna målsättning å ena sidan kunde leda till svårigheter för jordbruk med mindre än 10 hektar åker och å andra sidan medföra överkompensation i första hand för de rationaliserade större jordbruken på slätthbygderna. Utvecklingen synes ha bekräftat dessa farhågor. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening önskvärt, att den ovan berörda uppdelningen av jordbrukets inkomster och utgifter i första hand får belysa prissättningens ekonomiska återverkan på tre storleksgrupper med respektive 2—10, 10—30 samt över 30 hektar åker. Utskottet är väl medvetet om svårigheterna att göra en dylik uppdelning exakt. Även om reservationer på vissa punkter måste göras skulle dock ett dylikt material bli en värdefull hjälp vid prisavvägningen. Tillsammans med den ovan berörda översynen av prissättningssystemet skulle härmed de önskemål som i detta avseende framförts i motionen II: 609 i allt väsentligt bli tillgodosedda.»

dels det stycke å s. 16 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet ansluter», bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill med tillfredsställelse konstatera, att större delen av de in-

komster, som genom uppgörelsen tillföras jordbruket, anslutits till den animaliska produktionen. Med hänsyn till dels vad som beslutades förra våren och dels till vad som redan är känt beträffande prissättningen för nästa regleringsår anser sig dock utskottet i fortsättningen böra föreslå vissa justeringar i inkomstfördelningen.»

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som börjar å s. 17 med orden »I motionerna I: 463» och slutar å s. 19 med stycket »Det i motionen — — — icke biträda.»», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 463 och II: 610 har, i syfte att tillföra det mindre jordbruket en större del av det avsedda inkomstillskottet, yrkats att de i propositionen föreslagna statliga pristilläggen på mjölk skola sammanläggas med nu utgående producentbidrag för att bilda ett statligt grundpristillägg till alla mjölkproducenter. Vidare har i motionerna I: 498 och II: 630 anförts, att tillräckligt vägande skäl ej ha åberopats för att leveranstillägget skall utgå först från och med den 1 mars 1952.

Utskottet anser det i dessa motioner framförda önskemålet om en ytterligare förbättring av mjölkpristillägget för det mindre jordbruket beaktansvärt. Det förhållandet, att visst clearingbidrag i en del områden utgått under regleringsårets första hälft, anser utskottet i likhet med vad som framhålles i motionerna I: 498 och II: 630 icke utgöra något hinder för en retroaktiv utbetalning av det nya leveranstillägget. En jämförelse av den inkomstförbättring som skulle komma det mindre jordbruket till del dels enligt Kungl. Maj:ts förslag och dels enligt ovan berörda motioner framgår av följande tabell.

Kg mjölk	Prop. 176	I: 463	I: 498
	Kr	II: 610 Kr	II: 630 Kr
1 000	150	150	150
2 000	300	300	300
3 000	450	450	450
4 000	600	600	600
5 000	655	650	680
6 000	710	780	760
7 000	765	840	840
8 000	790	960	890
9 000	815	990	940
10 000	840	1 000	990

I tabellens siffror ingå både producentbidrag, allmänt mjölkpristillägg och leveranstillägg. Motionerna I: 463 och II: 610 förutsätter att producentbidraget i sin nuvarande form avskaffas. Då detta bidrags fortsatta utformning underställts riksdagens prövning i den nyligen framlagda propositionen nr 236, anser sig utskottet icke nu kunna tillstyrka dessa motioner. Den däri införda bidragsskalan är också från teknisk synpunkt så utformad, att stödet i vissa lägen minskas då mjölkleveransen ökas. Då motionerna I: 498 och II: 630 i stort sett ge det mindre jordbruket samma stöd utan att föregripa producentbidragets omprövning, anser utskottet sig böra tillstyrka att

leveranstillägget får utgå retroaktivt från och med den 1 september 1951. Jämväl förslaget i motionerna I: 498 och II: 630 om att leveranstillägget skall utgå för hela mjölmängden upp till 10 000 kilogram till de jordbruk, som ej erhålla producentbidrag, ehuru åkerarealen ej överstiger 10 hektar, tillstyrkes.

Med anledning av hemställan i motionen II: 627 om höjning för Värmlands del av det extra mjölkpristillägget i norra Sverige vill utskottet framhålla, att vid den omläggning av bidragssystemet, varom här är fråga, vissa ojämnheter icke kunnat undvikas. Då emellertid vägande skäl kunna anföras till stöd för motionärernas yrkande, finner utskottet sig böra tillstyrka detsamma. I övrigt biträder utskottet de i propositionen föreslagna nya grunderna för det extra mjölkpristillägget i norra Sverige.

Beträffande de i enlighet med prisöverenskommelsen företagna höjningarna av partipriserna på smör och margarin med 30 öre per kilogram ha framställts vissa ändringsyrkanden. Såsom framhålles i motionerna I: 498 och II: 630 finnes det ett stort antal människor, som icke fått kompensation för prisstegringarna. Särskilt för deras del bli höjda livsmedelskostnader en svår belastning. Även om utrymmet för ett hänsynstagande härtill icke är stort, anser dock utskottet i likhet med motionärerna att denna fråga ej kan förbigås. Då det jämväl enligt utskottets mening ej heller är tillräddligt att öka prisskillnaden emellan margarin och smör, anser sig utskottet böra bifalla motionerna I: 466, I: 498 och II: 630 i denna del. Därmed har även yrkandet i motionen II: 609 beträffande margarinpriset tillstyrkts. Det i denna motion framförda yrkandet, att konsumtionsreglerande prishöjningar på margarin skola underställas riksdagens prövning, är enligt utskottets mening i princip riktigt, då det i realiteten berör riksdagens beskattningsrätt. 1947 års riksdagsbeslut om den framtida jordbrukspolitiken förutsätter emellertid ett visst skydd för smöret på den svenska matfettsmarknaden och en margarinaccis har förutsatts skola ingå i den härför nödvändiga regleringsmekanismen. Det av motionären framförda önskemålet måste därför enligt utskottets mening prövas i ett vidare sammanhang. Utskottet anser sig på dessa grunder böra avstyrka motionen i denna del.

Det i motionerna I: 501 och II: 631 framställda yrkandet om sänkning av priset på smör och margarin med en krona per kilogram och en anslagsökning med belopp motsvarande kostnaderna härför kan utskottet icke biträda.

Enligt den av Kungl. Maj:t godkända prisöverenskommelsen skall för varje under innevarande regleringsår levererat svin av viss minsta vikt utbetalas ett pristillägg med 30 kronor. Även beträffande detta pristillägg föreliggande motionsvis gjorda ändringsyrkanden.

Sålunda föreslås i motionen I: 464 att det retroaktiva tillägget begränsas till 40 grisar (besparingen föreslås av motionärerna skola användas för utbetalande av arealtillägg för råg) samt i motionerna I: 498 och II: 630 att detsamma begränsas till 20 grisar för varje uppfödare. I sistnämnda motioner yrkas därjämte, att pristillägg måtte utbetalas för djur som utslaktats

på grund av mul- och klövsjuka. Vidare föreslås i motionen I: 466 att retroaktivt pristillägg över huvud icke skall utgå. I detta sammanhang har bland annat framhållits, att det retroaktivt utgående pristillägget icke kan ha någon produktionsstimulerande verkan.

Med hänsyn till att de föreslagna inkomstökningarna åt jordbruket till största delen skola utgöra kompensation för höjda arbetskostnader, finner utskottet i likhet med motionärerna propositionens förslag mindre väl avvägt. Att utbetala retroaktiva pristillägg som i vissa fall kunna uppgå till flera 10 000-tal kronor åt enskilda producenter kan knappast försvaras. Även en del stora kommunala och kooperativa svingårdar skulle härigenom på ett omotiverat sätt gynnas. Å andra sidan anser sig utskottet, med hänsyn till att en del mindre fläskproducenter huvudsakligen säljer sina gödsvin på hösten, icke kunna tillstyrka förslaget i motionen I: 466 om att inga retroaktiva pristillägg för gödsvin skall utbetalas. I enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 498 och II: 630 tillstyrker därför utskottet Kungl. Maj:ts förslag, dock med den ändringen att pristillägg bör utgå för högst 20 grisar. Det i samma motioner framförda förslaget om att bidrag bör utbetalas för samtliga grisar som under regleringsåret nedslaktats på grund av mul- och klövsjuka tillstyrker utskottet. Det i motionerna I: 499 och II: 628 framlagda förslaget i fråga om avveckling under instundande sommar av pristillägget på svin avstyrkes.

I motionerna I: 498 och II: 630 har framhållits, att de äggpriser och foderkostnader, som producenterna måste räkna med, icke torde ge den kompensation för stegrade arbetskostnader, som de äro berättigade till. Motionärernas förslag att priset på standardiserad hönsfoderblandning bör sänkas är därför enligt utskottets mening värt beaktande. Utskottet förordar i enlighet härmed att priset på standardiserad hönsfoderblandning sänkes så långt förhållandena på fodermarknaden medger. En viss försäljningskontroll via handeln har i många sammanhang utövats när det gäller andra foderslag och torde ej heller i detta fall möta några större svårigheter.

Enligt den av Kungl. Maj:t godkända prisöverenskommelsen skall vidare utgå ett arealbidrag av 150 kronor för varje hektar av den areal, varå vete odlats under år 1951. Motiveringen härför är de svartrostskador som drabbat veteodlingen. I enlighet med vad som framhålls i motionerna I: 498 och II: 630 finner utskottet denna åtgärd mindre väl avvägd. Då veteodlarna fått en väsentlig prishöjning för 1951 års skörd och en ännu större föreslagits för nästa år, finnes det ingen anledning att på grund av svartrostens härjningar ge ett extra arealbidrag till de odlare, som icke haft någon svartrost på sina vetefält. Utskottet tillstyrker därför vad som föreslagits i motionerna I: 498 och II: 630 att bidrag endast bör utgå till de jordbrukare, vilkas förlust genom svartrostens angrepp motsvarar minst 30 procent av normal skörd, men att bidragen i dessa fall bör ökas från 150 till 250 kronor per hektar. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som erfordras för arealbidragets utbetalande. Det i och för sig riktiga yrkandet i motionen I: 464 att arealbidrag borde utgå för råg likaväl som för

det icke skadade vetet, saknar relevans om arealbidraget begränsas såsom här föreslagits. Utskottet avstyrker därför sistnämnda motion i denna del.»

dels det stycke å s. 20, som börjar med orden »De av», bort ha följande lydelse:

»De av Kungl. Maj:t gjorda äskandena om anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område samt till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet torde icke behöva ändras på grund av de justeringar som utskottet förordat, varför dessa anslag tillstyrkas,»

dels ock utskottets hemställan bort erhålla följande lydelse:

»A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 466, I: 472 och II: 612 samt II: 609 såvitt nu är i fråga, med bifall till motionerna I: 498 och II: 630 samt II: 627 ävensom med avslag å motionerna I: 463 och II: 610, I: 464, I: 499 och II: 628 såvitt nu är i fråga, I: 500 och II: 629 samt I: 501 och II: 631, — — — (lika med utskottet) — — — 75 000 000 kronor;

B. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen må, i anledning av motionen II: 609 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t förutom den allmänna översyn av prissättningssystemet, som utlovas i propositionen, måtte låta verkställa en uppdelning av totalalkylens inkomster och omkostnader mellan jordbruk med respektive 2—10, 10—30 och över 30 hektar åker samt att ett dylikt bedömningsmaterial fogas till kommande förslag om prissättning på jordbrukets produkter;

D. att motionen II: 609, såvitt avser yrkandet i fråga om vidgade möjligheter att förvärva jordbruksfastighet, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.»